

Rurociąg z miliardami

Jak zatrzymać finansowanie gazu z REPowerEU

Polska
Zielona
Sieć

CEE

Bankwatch
Network

Wstęp

Przed eskalacją wojny przeciwko Ukrainie w lutym 2022 r. Rosja była głównym eksporterem paliw kopalnych do Europy. Kreml wykorzystywał te dostawy w swojej geopolitycznej rozgrywce z Zachodem. Niedawny kryzys energetyczny i związane z nim wzrost cen energii można w dużej mierze przypisać decyzji Rosji o ograniczeniu dostaw gazu ziemnego do Europy w 2021 i 2022 roku. Być może najlepszą ilustracją zależności UE od Rosji w zakresie dostaw gazu jest fakt, że prawie półtora roku po rozpoczęciu pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę, UE nie nałożyła jeszcze żadnych sankcji na rosyjski gaz przesyłany gazociągami i na LNG. Według Centrum Badań nad Energią i Czystym Powietrzem (Centre for Research on Energy and Clean Air, CREA), od początku wojny Rosja zarobiła ponad 160 miliardów euro na eksporcie paliw kopalnych do UE¹.

W maju 2022 r. Komisja Europejska, w odpowiedzi na kryzys energetyczny, uruchomiła plan REPowerEU – pakiet działań mających na celu zakończenie zależności UE od importu rosyjskich paliw kopalnych do 2027 roku². Plan kładzie nacisk na dywersyfikację źródeł dostaw gazu i ropy naftowej, przyspieszenie przejścia Europy na czystą energię poprzez zastąpienie paliw kopalnych odnawialnymi źródłami energii oraz zmniejszenie zużycia energii, głównie gazu, w UE. Według think-tanku E3G, wdrożenie pakietu legislacyjnego REPowerEU równoległe z wcześniej przyjętym Europejskim Prawem Klimatycznym może doprowadzić do 52-procentowej redukcji zapotrzebowania na gaz w całej UE do 2030 roku³.

Jednak pomimo ambitnego zakresu, plan nadmiernie priorytetowo traktuje interesy przemysłu paliw kopalnych⁴. Nie powinno to dziwić, biorąc pod uwagę, że przedstawiciele tej branży mieli wpływ na kształtowanie części planu REPowerEU⁵. Jednym z rozwiązań w nim zawartych, które wywołało wiele kontrowersji, jest wsparcie finansowe UE dla nowych rurociągów gazu ziemnego i ropy naftowej, a także terminali LNG, pod pretekstem zaspokojenia natychmiastowych potrzeb w zakresie bezpieczeństwa dostaw.

¹ Rosja uzyskała 64,37 mld euro z eksportu gazu ziemnego, co stanowi około 40 procent całości przychodów z eksportu paliw kopalnych do UE.

Zobacz: Centrum Badań nad Energią i Czystym Powietrzem, [Payments to Russia for fossil fuels since 24 February 2022](#), Russia Fossil Tracker, dostęp 17 lipca 2023 r.

² Komisja Europejska, [Strona główna REPowerEU](#), Komisja Europejska, dostęp 17 lipca 2023 r.

³ Rheanna Johnston, Matthew Jones, Lisa Fischer, Raphael Hanoteaux, [Are we on track? Repowering towards EU gas demand reduction](#), E3G, październik 2022.

⁴ Kim O'Dowd, [Repowering the EU makes sense - but current plans are bowing to fossil fuels industry interests](#), Environmental Investigation Agency, 30 maja 2022 r.

⁵ Corporate Europe Observatory, [RePowerEU plans misleading and heavily influenced by fossil fuel industry](#), Corporate Europe Observatory, 18 maja 2022 r.

Więcej informacji

Gligor Radečić

Kierownik kampanii gazowej
CEE Bankwatch Network
gligor.radecic@bankwatch.org

Christophe Jost

Starszy specjalista ds. polityki UE
CEE Bankwatch Network
christophe.jost@bankwatch.org

Współautorzy

Ventzislava Kojouharova

Ekspertka krajowa, Bułgaria
ventzislava.kojouharova@bankwatch.org

Veronika Murzynova

Koordynatorka projektu, Czechy
veronika.murzynova@bankwatch.org

Johanna Kuld

Ekspertka krajowa, Estonia
johanna.kuld@bankwatch.org

Matyas Molnar

Ekspert krajowy, Węgry
matyas.molnar@bankwatch.org

Liene Krauja

Ekspertka krajowa, Łotwa
liene.krauja@bankwatch.org

Krzysztof Mrozek

Ekspert krajowy, Polska
krzysztof.mrozek@bankwatch.org

Raluca Petcu

Ekspertka krajowa, Rumunia
raluca.petcu@bankwatch.org

Juraj Melichar

Ekspert krajowy, Słowacja
juraj.melichar@bankwatch.org

Więcej informacji:
bankwatch.org
zielonasiec.pl

Europejska Sieć Operatorów Systemów Przesyłowych Gazu (ENTSOG), podmiot lobbujący reprezentujący 44 krajowych operatorów systemów przesyłowych (OSP) w UE, przygotowała ocenę „dodatkowych potrzeb w zakresie infrastruktury gazowej” dla planu REPowerEU. W tym dokumencie ENTSOG zaleca, aby oprócz 30 projektów związanych z gazem ziemnym znajdujących się na piątej liście tzw. projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania (*Projects of Common Interest, PCI*) UE⁶, wybudować w Unii co najmniej 11 nowych terminali LNG i gazociągów⁷. Większość proponowanych projektów znalazłaby się w Europie Środkowej i Wschodniej.

Jednak nawet ta liczba nie wyczerpuje listy wszystkich możliwych projektów związanych z gazem ziemnym, które mogłyby zostać zrealizowane dzięki funduszom REPowerEU. Wynika to z faktu, że zmienione rozporządzenie w sprawie Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility, RRF*) umożliwia państwom członkowskim proponowanie dodatkowych projektów dotyczących gazu ziemnego w ramach REPowerEU, ponad te zidentyfikowane przez ENTSOG⁸.

Te inwestycje w gaz ziemny i ropę naftową są zwolnione ze stosowania zasady ‘nie czyni poważnych szkód’ (*‘do no significant harm’, DNSH*)⁹, pod warunkiem spełnienia określonych wymogów¹⁰. Zasada DNSH, wywodząca się z unijnego rozporządzenia o taksonomii, została niedawno zastosowana do oceny krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności (KPO) państw członkowskich. Aby państwa członkowskie mogły otrzymać fundusze na swoje KPO, każda reforma i inwestycja w ramach planu musi być zgodna z tą zasadą.

Łącznie w ramach krajowych rozdziałów REPowerEU dostępna jest kwota 267,4 mld euro, składająca się z 20 mld euro w nowych dotacjach, 22,4 mld euro w możliwych dobrowolnych transferach dotacji (z rezerwy dostosowawczej Brexit i funduszy unijnej polityki spójności) oraz 225 mld euro w pożyczkach (dotąd niewykorzystane pożyczki w ramach RRF). W ramach pakietu REPowerEU tylko pożyczki – a nie dotacje – mogą być wykorzystywane do finansowania projektów związanych z gazem ziemnym i ropą naftową uznanych za niezbędne dla natychmiastowego bezpieczeństwa dostaw. Kolejnym miękkim ograniczeniem jest to, że infrastruktura paliw kopalnych nie może stanowić więcej niż 30 procent krajowych wydatków

⁶ Food & Water Action Europe, Friends of the Earth Europe, CEE Bankwatch, Gastivists, Greenpeace, [Frequently Asked Questions: Opposing the 5th List of Projects of Common Interest](#), Food & Water Action Europe, styczeń 2022 r.

⁷ Pełna lista obejmuje (1) pływającą jednostkę regazyfikacyjną (FSRU) w Estonii lub Finlandii, (2) przyspieszoną budowę Korytarza Gazowego Północ-Południe we wschodniej Polsce i terminal LNG w Gdańsku (PL), (3) FSRU w Eemshaven (NL), (4) jednostka FSRU w Wilhelmshaven (DE), (5) terminal LNG w Brunsbüttel (DE), (6) jednostka dezodoryzacji umożliwiająca przepływ gazu z zachodu na wschód między Francją a Niemcami, (7) wzmocnienie infrastruktury gazowej w celu zwiększenia zdolności eksportowych z Belgii do Niemiec, (8) zwiększenie przepustowości terminalu LNG w Krk (HR), (9) rozbudowa chorwackiej sieci przesyłowej w kierunku Słowenii i Węgier, (10) rozbudowa gazociągu transadriatyckiego (TAP) wraz z modernizacją włoskich sieci przesyłowych na linii Adriatica i gazociągu Mattagiola-Massafra (te dwa ostatnie projekty znajdują się na piątej liście PCI) oraz (11) rozbudowa gazociągu międzysystemowego Grecja-Bułgaria (faza II IGB).

⁸ Komisja Europejska, [Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Plan REPowerEU](#), EUR-Lex, 18 maja 2022 r.

⁹ Zasada ‘nie czyni poważnych szkód’ obejmuje powstrzymanie się od prowadzenia lub wspierania działalności gospodarczej, która powoduje znaczące szkody dla któregośkolwiek z sześciu celów środowiskowych określonych w rozporządzeniu UE o taksonomii. Obejmują one łagodzenie zmian klimatu, przystosowanie się do zmian klimatu, zrównoważone wykorzystanie i ochronę zasobów wodnych i morskich, gospodarkę o obiegu zamkniętym, zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrolę oraz ochronę i odbudowę różnorodności biologicznej i ekosystemów.

¹⁰ Odstępstwo od zasady ‘nie czyni poważnych szkód’ w ramach REPowerEU ma zastosowanie pod warunkiem, że „działanie jest konieczne i proporcjonalne do zaspokojenia najpilniejszych potrzeb w zakresie bezpieczeństwa dostaw [...], przy uwzględnieniu wykonalnych czystszych rozwiązań alternatywnych i ryzyka efektu blokady technologicznej”; „dane państwo członkowskie podjęło zadowalające wysiłki w celu ograniczenia potencjalnych szkód dla celów środowiskowych w rozumieniu art. 17 [...], o ile jest to wykonalne, oraz w celu zminimalizowania szkód innymi działaniami, w tym działaniami określonymi w rozdziale dotyczącym REPowerEU”; „działanie to nie zagraża osiągnięciu unijnych celów klimatycznych na 2030 r. oraz celowi polegającemu na osiągnięciu przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r.”; oraz „działanie ma wejść w życie przed 31 grudnia 2026 r.”. Komisja Europejska, [Wytyczne dotyczące planów odbudowy i zwiększania odporności w kontekście REPowerEU](#), EUR-Lex, 3 marca 2023 r.

REPowerEU. Teoretycznie oznacza to, że na paliwa kopalne dostępnych jest 60 miliardów euro pożyczek¹¹. Należy przypomnieć, że w ubiegłym roku, kiedy Komisja przedstawiła plan, wskazała, że do wypełnienia luk w infrastrukturze gazu ziemnego będzie potrzebne 10 mld euro, a do 2 mld euro – na infrastrukturę naftową.

Aby otrzymać fundusze w ramach planu REPowerEU, państwa członkowskie muszą przygotować krajowe rozdziały REPowerEU, dodać je do swoich KPO oraz wyjaśnić, w jaki sposób zamierzają zainwestować fundusze, o które wnioskuje. W zmienionym rozporządzeniu nie ma ścisłego terminu na złożenie rozdziałów REPowerEU. Jedyny podany termin – 31 sierpnia 2023 r. – dotyczy dostępu do dodatkowych pożyczek.

Postępy w zakresie aktualizacji krajowych planów odbudowy były – według stanu na 17 lipca 2023 r. – ograniczone: tylko 12 krajów UE przedłożyło dotąd Komisji swoje rozdziały REPowerEU¹².

Niniejszy briefing Bankwatch przedstawia postęp prac nad krajowymi rozdziałami REPowerEU w odniesieniu do inwestycji w gaz ziemny w 9 krajach Europy Środkowej i Wschodniej: **Bułgarii, Chorwacji, Czechach, Estonii, Łotwie, Węgrzech, Polsce, Rumunii i Słowacji**. Spośród tych krajów tylko Estonia, Słowacja i Czechy złożyły swoje rozdziały REPowerEU. Kraje te nie zawarły w swoich rozdziałach żadnych działań dotyczących gazu ziemnego. Jednakże słowackie KPO nadal zawiera ograniczone wsparcie dla kotłów gazowych¹³.

Spośród pozostałych krajów, które jeszcze nie złożyły swoich rozdziałów, Bułgaria, Chorwacja i Polska nadal zamierzają ubiegać się o znaczne wsparcie finansowe dla inwestycji gazowych. Obejmują one budowę nowych i rozbudowę istniejących terminali LNG i gazociągów. W przypadku Węgier nie jest jasne, w jaki sposób kraj ten zamierza sfinansować swoje zapowiadane trzy nowe bloki gazowe.

Nasi krajowi eksperci zebrali informacje na temat statusu rozdziałów REPowerEU w swoich państwach sięgając do oficjalnych źródeł, spotykając się z krajowymi interesariuszami, prowadząc nieformalną komunikację oraz zbierając informacje prasowe. Jednak sytuacja w niektórych krajach pozostaje dynamiczna i istnieją sprzeczne doniesienia na temat niektórych proponowanych działań.

Niniejszy briefing ma następującą strukturę:

Sekcja 1 obejmuje projekty dotyczące gazu ziemnego proponowane w Bułgarii, Chorwacji i Polsce. Opisano w niej również wsparcie Komisji dla gazu na Słowacji oraz to, które inwestycje gazowe zostały już usunięte z rozdziałów krajowych w Czechach i Rumunii.

W sekcji 2 wyjaśniono, dlaczego inwestycje te nie mogą być dotowane ze środków publicznych UE w kontekście rekordowych zysków odnotowanych przez przedsiębiorstwa naftowe i gazowe w 2022 r., postępów UE w zakresie instalacji odnawialnych źródeł energii oraz znacznego spadku zużycia gazu ziemnego w UE w 2022 r.

Sekcja 3 zawiera wnioski i zalecenia dla decydentów UE dotyczące tego, w jaki sposób należy zmienić zasady finansowania UE, aby skierować finansowanie publiczne z dala od gazu i umożliwić inwestycje w

¹¹ Maria Maggiore, [€60bn earmarked for Europe's Covid recovery could go to fossil fuel projects](#), Investigate Europe, 9 stycznia 2023 r.

¹² Austria, Czechy, Dania, Estonia, Litwa, Francja, Malta, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Holandia i Hiszpania.

¹³ CEE Bankwatch Network, [Slovakia's REPowerEU chapter is delivering, but focus needs to shift from big business to social organisations](#), CEE Bankwatch Network, 27 czerwca 2023 r.

szybkie wdrażanie zrównoważonych odnawialnych źródeł energii i zwiększanie efektywności energetycznej.

Sekcja 1: Projekty gazowe w rozdziałach REPowerEU w Bułgarii, Chorwacji i Polsce

Niniejsza sekcja zawiera przegląd projektów dotyczących gazu ziemnego, które są obecnie planowane przez rządy Bułgarii, Chorwacji i Polski w ramach krajowych rozdziałów REPowerEU.

Tabela 1. Lista inwestycji gazowych omawianych w kontekście krajowych rozdziałów REPowerEU w Bułgarii, Chorwacji i Polsce na dzień 17 lipca 2023 r.

Kraj	Program/Projekt	Beneficjent	Wartość (w mln euro)	Data uruchomienia
BG	'Gotowa na przyszłość' (<i>future proof</i>) infrastruktura gazowa zapewniająca nowe połączenie pomiędzy Podziemnym Magazynem Gazu (PMG) Chiren a systemem przesyłu gazu.	Bulgartransgaz	39	b/d
BG	'Gotowa na przyszłość' infrastruktura gazowa zwiększająca techniczne możliwości przesyłu gazu z Grecji do Bułgarii i z Bułgarii do Macedonii Północnej	Bulgartransgaz	126	Koniec 2025 r.
BG	Modernizacja i cyfryzacja systemu monitorowania sieci przesyłowej gazu	Bulgartransgaz	17	b/d
HR	Gazociąg Zlobin-Bosiljevo	Plinacro d.o.o.	155	b/d
HR	Zwiększenie przepustowości terminalu LNG na wyspie Krk z 2,9 do 6,1 mld m ³ /rok	LNG Croatia d.o.o. (Plinacro d.o.o. i Hrvatska	25	Lato 2025 r.

		elektroprivreda d.d.)		
PL	FSRU Gdańsk (morska i lądowa część terminala LNG w oparciu o pływającą jednostkę regazyfikacji FSRU)	Gaz-System	1150	II kw. 2026
PL	Zmiana przeznaczenia gazociągu jamalskiego	Gaz-System		b/d
PL	Interkonektor gazowy Polska-Czechy (Stork II)	Gaz-System		b/d
Łącznie			>1512	

Bułgaria

Od czerwca 2023 r. nie ma jasności co do postępów przy programowaniu bułgarskiego rozdziału REPowerEU. Nie odbyły się żadne konsultacje publiczne, a rozdział nie został jeszcze oficjalnie ogłoszony. Zgodnie z odpowiedzią ówczesnego ministra energetyki Rosena Hristova na interpelację poselską (maj 2023), operator gazu ziemnego Bulgartransgaz (BTG) ma być największym beneficjentem funduszy w wysokości około 203 mln euro¹⁴. Inwestycje obejmują zwiększenie zdolności przesyłowych gazu z Grecji do Bułgarii i z Bułgarii do Macedonii Północnej, a także nowy rurociąg do i z podziemnego magazynu gazu Chiren.

Zgodnie z nieformalnymi informacjami zebranymi do tej pory, żaden z tych projektów nie uzyskał pozwoleń. Nie jest również jasne, czy plany te pojawią się w ostatecznej wersji rozdziału ze względu na niedawną zmianę rządu i wciąż trwające negocjacje. Uzasadnieniem dla większości projektów jest prawdopodobnie to, że są one niezbędne dla natychmiastowego bezpieczeństwa dostaw i/lub wsparcia wzajemnych połączeń w regionie. Niezależnie od tego, głęboko niepokojące jest to, że Bułgaria wykorzystuje rozdział REPowerEU do rozbudowy istniejącej infrastruktury gazu ziemnego, co może prowadzić do dalszego uzależnienia od gazu ziemnego, zamiast wspierać zrównoważoną transformację energetyczną.

Budowa infrastruktury w celu zwiększenia możliwości przesyłu gazu z Grecji do Bułgarii i z Bułgarii do Macedonii Północnej

Zgodnie ze wspomnianą odpowiedzią na interpelację, fundusze zostaną przeznaczone na zwiększenie podaży importowanego z Grecji gazu (w tym LNG) dla Bułgarii i krajów sąsiednich, z możliwością włączenia gazów odnawialnych na późniejszym etapie. Znowu beneficjentem projektu, który ma rozpocząć działalność do końca 2025 roku, ma być Bulgatransgaz. Prognozowane koszty ponownie się różnią. Zgodnie z

¹⁴ Głównym źródłem informacji jest odpowiedź na interpelację poselską byłego ministra energii Rosena Hristova, członka rządu tymczasowego, który prowadził negocjacje z Komisją Europejską do końca maja 2023 roku. Zobacz: Zgromadzenie Narodowe Republiki Bułgarii, [Относно реформата и инвестициите по линия REPowerEU](#), Zgromadzenie Narodowe Republiki Bułgarii, 19 maja 2023 r.

odповідzią parlamentarną, w ramach REPowerEU wymagane będzie 126 mln euro, podczas gdy bułgarskie wydanie Mediapool donosi o 142 mln euro.

Projekt miałby poprawić połączenie międzysystemowe między Bułgarią a Grecją, likwidując potencjalne wąskie gardła, które mogłyby ograniczyć przesył z Grecji; a także zmniejszyć emisje poprzez dostarczanie konsumentom gazu zamiast węgla. Mediapool¹⁵ informuje, że fundusze zostaną wykorzystane do zwiększenia o 1 mld m³ przepustowości istniejącego interkonektora z Grecją w Sidirokastro. Obecnie roczna przepustowość tego połączenia wynosi około 2,2 mld m³, co Bulgartransgaz uważa za niewystarczające ze względu na planowane uruchomienie do końca 2024 roku morskiego terminalu LNG w Alexandroupolis.

Rozważana jest również budowa nowego rurociągu między Bułgarią a Macedonią Północną, popierana przez Bulgartransgaz i jego północno-macedoński odpowiednik GA-MA.

Zgodnie z odpowiedzią rządu, infrastruktura będzie 'gotowa na wodór' (*hydrogen-ready*) i zdolna do transportu 'niskoemisyjnych' paliw gazowych, takich jak wodór i biogaz, w różnych mieszankach i proporcjach wraz z gazem ziemnym. Nie określono jednak harmonogramu wprowadzenia wodoru i biogazu do tych instalacji.

Modernizacja i cyfryzacja systemu monitorowania sieci przesyłowej gazu

Koszt projektu szacuje się na około 17 milionów euro, a głównym beneficjentem ma być Bulgartransgaz.

Budowa infrastruktury gazowej zapewniającej nowe połączenie pomiędzy PMG Chiren a systemem przesyłu gazu

Celem inwestycji jest transport większych ilości gazu ziemnego do i z podziemnego magazynu gazu Chiren. Rozbudowa tego obiektu, ujętego wpiętej liście PCI, zwiększy pojemność z 550 mln metrów sześciennych do 1 mld metrów sześciennych. Zgodnie z przywołaną odpowiedzią na interpelację, w ramach REPowerEU wnioskowana będzie kwota około 39 mln euro. Beneficjentem projektu znów będzie Bulgartransgaz.

Poszukiwane są fundusze na budowę gazociągu łączącego magazyn Chiren z siecią przesyłową gazu przebiegającą w pobliżu miejscowości Butan. Władze twierdzą, że projekt będzie wspierał wzajemne połączenia w regionie i przyczyni się do dywersyfikacji dostaw do Bułgarii i okolic. Ułatwi również magazynowanie gazu LNG, który Bułgaria ma zacząć importować z Grecji i Turcji. Rozbudowa PMG Chiren napotyka jednak na wiele problemów¹⁶. Kontrakt na rozbudowę nie został jeszcze podpisany i pojawiły się problemy z procedurą przetargową, skomplikowaną przez zaangażowanie firm powiązanych z kontrowersyjnym biznesmenem Hristo Kovachką.

¹⁵ Vladislava Peeva, [Почти всички пари от RePowerEU отиват в ЕСО и "Булгартрансгаз"](#), Mediapool.bg, 25 maja 2023 r.

¹⁶ Vladislava Peeva, [Обрат: Фирма на Ковачки се отказва и ГПС поема изцяло разширението на газохранилището](#), Mediapool.bg, 23 marca 2023 r.

Chorwacja

Chorwacja zamierza przedłożyć poprawki do swojego KPO do sierpnia 2023 r., obejmujące nowe inwestycje w ramach planu REPowerEU oraz wniosek o pożyczkę z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności¹⁷. Kraj zamierza dalej **zwiększać przepustowość terminalu LNG na wyspie Krk** do 6,1 mld m3 rocznie i **zbudować gazociąg Zlobin-Bosiljevo**. Ten 70-kilometrowy gazociąg byłby równoległy do istniejącego gazociągu Lucko-Zabok-Rogatec i zwiększałby jego przepustowość.

Celem tych projektów jest optymalizacja przepustowości terminalu Krk, zwiększenie bezpieczeństwa dostaw z krajów sąsiednich oraz dalszy rozwój krajowych gazociągów przesyłowych Chorwacji w celu połączenia ze Słowenią, Węgrami oraz Bośnią i Hercegowiną. Plany te odzwierciedlają ambicję Chorwacji, aby stać się regionalnym hubem gazowym i przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa dostaw w Europie Południowo-Wschodniej.

Całkowity koszt tych inwestycji ma wynieść 180 mln euro, z czego 155 mln euro zostanie przeznaczone na budowę gazociągu Zlobin-Bosiljevo, a 25 mln euro na zwiększenie przepustowości terminalu LNG w Krk¹⁸. LNG Croatia d.o.o., państwowa spółka zarządzająca terminalem LNG, podpisała już umowę na dodatkowy moduł regazyfikacyjny, który umożliwi terminalowi zwiększenie przepustowości do 6,1 mld m3 rocznie. Zgodnie z komunikatem prasowym LNG Croatia, budowa modułu regazyfikacji potrwa 22 miesiące, a jego instalacja na pływającej jednostce regazyfikacyjnej LNG Croatia ma zostać przeprowadzona latem 2025 roku¹⁹.

Polska

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej opublikowało propozycję zmian w planie odbudowy wraz z projektem rozdziału REPowerEU 18 kwietnia 2023 r. Projekt rozdziału REPowerEU został poddany konsultacjom społecznym w kwietniu i maju 2023 r., a także analizie przez komitet monitorujący KPO. Rząd planował przedłożyć Komisji Europejskiej ostateczną propozycję na początku czerwca 2023 roku (obecnie podawana data: koniec sierpnia 2023), a ostateczny kształt polskiego rozdziału REPowerEU zostanie ustalony po uwzględnieniu wyników konsultacji społecznych i opinii komitetu monitorującego oraz po zakończeniu negocjacji z Komisją w drugiej połowie 2023 roku. Zgodnie z obecną propozycją, inwestycje planowane w ramach rozdziału są warte 25,28 mld euro, z czego: 2,76 mld euro w dotacjach i 22,52 mld euro w pożyczkach. Rząd planuje zainwestować 1,15 mld euro w infrastrukturę gazu ziemnego w celu zwiększenia zdolności importowych i przesyłowych.

Zaplanowano trzy projekty dotyczące infrastruktury gazu ziemnego. Zostały one jednak zgrupowane w jedną inwestycję REPowerEU ze wspólnym budżetem: *Budowa infrastruktury gazu ziemnego i kompleksowe działania umożliwiające dywersyfikację dostaw i zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego w kontekście krajowymi i regionalnym* (część G2 rozdziału REPowerEU). Ministerstwo Klimatu i Środowiska oszacowało

¹⁷ Komisja Europejska, [2023 Country Report – Croatia. Accompanying the document. Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION on the 2023 National Reform Programme of Croatia and delivering a Council opinion on the 2023 Stability Programme of Croatia](#), Komisja Europejska, 24 maja 2023 r.

¹⁸ Plinacro d.o.o., [The Croatian Government has taken a decision on constructing the Zlobin - Bosiljevo gas pipeline and expanding the LNG Terminal capacity](#), Plinacro d.o.o., data publikacji nie została podana.

¹⁹ LNG Croatia d.o.o., [Contract for the delivery of an additional regasification module signed today at the Terminal](#), LNG Croatia d.o.o., 14 kwietnia 2023 r.

jej wartość na 1,15 mld EUR. Planowany harmonogram realizacji obejmuje okres od 1 lutego 2022 r. (początek okresu kwalifikowalności REPowerEU) do drugiego kwartału 2026 r. Inwestycja składa się z następujących działań:

- Realizacja **morskiej części projektu FSRU w Zatoce Gdańskiej**, w tym pływającej stacji, podwodnej części terminalu i podwodnego gazociągu;
- Budowa gazociągów lądowych w ramach projektu FSRU;
- **Zmiana przeznaczenia Systemu Gazociągów Tranzytowych Jamał – Europa Zachodnia**, który wcześniej transportował rosyjski gaz, a teraz ma zostać włączony do krajowego systemu przesyłowego;
- **Budowa i uruchomienie interkonektora gazowego Stork II**, który połączy Polskę i Czechy.

Najbardziej kontrowersyjnym z tych projektów jest projekt FSRU w Gdańsku. Został on uwzględniony w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, przyjętej 12 maja 2020 r. na długo przed pełnowymiarową inwazją Rosji na Ukrainę. I choć niewątpliwie stanowi on część strategii polskiego rządu dywersyfikacji dostaw źródeł energii, jego skala, długi okres realizacji oraz fakt, że został zaplanowany jeszcze przed rozpoczęciem wojny, budzą obawy, czy mieści się on w zakresie planu REPowerEU.

Rzeczywiście, w komunikacie Komisji w sprawie planu REPowerEU wydanym w maju 2022 r. projekt został zidentyfikowany jako dodatkowa potrzeba inwestycyjna w zakresie infrastruktury gazowej, a ocena ENTSOG „jasno wykazała, że region wokół Morza Bałtyckiego skorzystałby na budowie drugiego terminalu LNG w Polsce”²⁰. Przewidywano również, że planowane zakończenie projektu w 2026 roku może zostać przyspieszone do 2025 roku. Jednak projekt rozdziału REPowerEU zaprezentowany przez polskie władze wskazuje planowaną datę ukończenia jako drugi kwartał 2026 roku.

Co istotne, promowana przez Czechy koncepcja budowy interkonektora Stork II między Polską a Czechami (po stronie czeskiej) ostatecznie nie znalazła się w czeskim rozdziale REPowerEU. Połączenie międzysystemowe miało wspierać gospodarcze i regionalne cele bezpieczeństwa energetycznego w ramach inwestycji FSRU. Biorąc jednak pod uwagę harmonogram realizacji i ewoluujący charakter rynku gazu, należy ponownie ocenić potrzebę tej inwestycji. Projekt FSRU otrzymał już finansowanie UE w wysokości 19,6 mln euro w ramach instrumentu „Łącząc Europę” (*Connecting Europe Facility*, CEF). Dofinansowanie to zostało przyznane w grudniu 2022 r. na różne prace techniczne i inżynierskie, w tym „badania dna morskiego, inwentaryzacje środowiskowe, FEED (*FrontEnd Engineering Design*), projekt budowlany i projekt wykonawczy, a także uzyskanie niezbędnych decyzji administracyjnych i pozwoleń – w tym pozwolenia na budowę”²¹.

Zmiana przeznaczenia i integracja gazociągu jamalskiego z krajowym systemem przesyłowym jest logiczną konsekwencją zaprzestania importu z Rosji. Jednak opis projektu w polskim rozdziale REPowerEU jest zbyt

²⁰ Komisja Europejska, [Załączniki do Komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Plan REPowerEU](#), załącznik 3, Eur-Lex, 18 maja 2022 r.

²¹ Gaz-System, [FSRU w Gdańsku z europejskim dofinansowaniem](#), Gaz-System, 9 grudnia 2022 r.

ogólny. Na przykład, nie ma oceny, które z wcześniej planowanych rurociągów, jeśli w ogóle, mogą zostać zaniechane po zintegrowaniu infrastruktury gazociągu jamalskiego z siecią krajową.

Cisza w eterze w sprawie planów Węgier

Węgierski rząd nadal prowadzi negocjacje z Komisją Europejską w sprawie rozdziału REPowerEU, w tym potencjalnej pożyczki z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. Nie jest jednak jasne, które programy i projekty zostaną uwzględnione w rozdziale. Według Ministerstwa Energii, konsultacje publiczne w sprawie rozdziału REPowerEU mają odbyć się pod koniec lipca²².

Jednak w lutym tego roku do mediów wyciekły rządowe plany włączenia do tego rozdziału projektów gazowych i innych kontrowersyjnych działań²³. Wśród projektów, o których szeroko rozpisywały się krajowe media, znalazły się **trzy nowe bloki gazowo-parowe (CCGT): jeden w elektrowni Matra w Visonta i dwa pozostałe w elektrowni Tisza w Tiszaujvaros**. Każdy z bloków w Tisza będzie miał minimalną moc brutto 450 megawatów mocy elektrycznej (MWe), a maksymalną – 499 MWe. Blok w elektrowni Matra będzie miał znamionową moc elektryczną 500 MWe, lub więcej, do maksymalnie 650 MWe. Dwa bloki w Tisza są nadal przedmiotem przetargu, a decyzja spodziewana jest do końca 2023 roku. Finansowanie tych projektów nie zostało jednak jeszcze potwierdzone. W ramach strategii reindustrializacji węgierski rząd twierdzi, że nowe bloki gazowe są niezbędne do zaspokojenia rosnącego zapotrzebowania na energię, w dużej mierze napędzanego inwestycjami chińskich i południowokoreańskich firm w nowe fabryki baterii w tym kraju.

Niedawno Ministerstwo Energii stwierdziło jednak, że projekty te nie zostaną włączone do rozdziału REPowerEU.

Kraje Europy Środkowo-Wschodniej bez gazu w rozdziale REPowerEU

Estonia

Estonia była pierwszym krajem, który przedłożył swój rozdział REPowerEU wraz z poprawkami do planu odbudowy, już 9 marca 2023 r. Jednak jedyne szczegóły, które zostały wówczas ujawnione opinii publicznej, to nazwy inwestycji i przydzielone im kwoty. Komisja zatwierdziła estońskie propozycje 12 maja 2023 r. Następnie, rozdział REPowerEU został zatwierdzony przez Radę UE i podany do wiadomości publicznej 16 czerwca 2023 r. Rozdział nie obejmuje żadnych inwestycji w paliwa kopalne.

Łotwa

Łotewski projekt rozdziału REPowerEU został początkowo przekazany do konsultacji publicznych w okresie dwóch tygodni od końca maja do czerwca 2023 roku. Następnie został formalnie przedłożony Komisji w lipcu 2023 roku. We wniosku stwierdzono, że Łotwa nie zamierza ubiegać się o fundusze UE na projekty związane z gazem ziemnym. Należy przypomnieć, że Łotwa niedawno porzuciła plany wsparcia budowy terminalu LNG, dla którego wcześniej zwróciła się o wsparcie finansowe z UE. Analiza przeprowadzona przez łotewskie Ministerstwo Klimatu i Energii potwierdziła, że w regionie Morza Bałtyckiego istnieją

²² MTVSZ, 19 lipca 2023 r.

²³ Gergely Brückner, [Lantos Csaba és Navracsics Tibor soha nem látott, közel 6000 milliárd forintot energiatervet készít](#), Telex, 6 lutego 2023.

wystarczające zdolności importowe LNG i że „nie jest możliwe zbudowanie komercyjnie samowystarczalnego terminalu skroplonego gazu ziemnego w regionie”²⁴.

Czechy

Republika Czeska usunęła projekty gazowe ze swojego rozdziału w następstwie kampanii społeczeństwa obywatelskiego i negocjacji z Komisją. Już w 2022 r. Praga ogłosiła, że jej rozdział REPowerEU będzie obejmował interkonektor gazowy Stork II między Czechami a Polską, a także ropociąg TAL+ łączący włoski port Triest z Niemcami, wyceniony na 114 mln euro²⁵. Niedawno Komisja usunęła jednak oba projekty z czeskiej propozycji. W związku z tym czeski rząd poinformował, że zamierza kontynuować budowę tych projektów i poszukuje alternatywnych źródeł finansowania. Rząd zatwierdził też rozdział REPowerEU 14 czerwca i przedłożył go Komisji do zatwierdzenia 30 czerwca.

Rumunia

Do czerwca 2023 r. Rumunia opublikowała trzy różne wersje swojego rozdziału REPowerEU. Pierwsze dwie wersje koncentrowały się w dużej mierze na projektach związanych z gazem ziemnym, zarówno po stronie podaży, jak i popytu. Projekty te zostały jednak usunięte z najnowszej wersji rozdziału. W pierwszej wersji rozdziału przyznano pożyczki w wysokości 100 mln euro na wsparcie tak zwanego „wysoce wydajnego systemu kogeneracji” ujętego w rumuńskim krajowym planie odbudowy. Ponadto, kolejne 100 mln euro przeznaczono na nowe gazociągi przesyłowe. Druga wersja rozdziału obejmowała 200 mln euro w pożyczkach na ten sam system kogeneracji oraz 606,8 mln euro w pożyczkach i 43,2 mln euro w dotacjach na gazociągi. Jednak inwestycje te zostały wycofane kilka tygodni później i nie znalazły się w opublikowanej przez Ministerstwo Inwestycji i Projektów Europejskich ostatecznej wersji rozdziału REPowerEU. Można jednak założyć, że Rumunia będzie nadal poszukiwać finansowania dla tych inwestycji gazowych za pośrednictwem innych strumieni finansowych UE, takich jak Fundusz Modernizacyjny.

Słowacja

W dniu 26 czerwca 2023 r. Komisja zatwierdziła zaktualizowany słowacki plan odbudowy. Po dodaniu rozdziału REPowerEU, słowacki plan obejmuje teraz hojną alokację w wysokości 2,7 mld euro na inwestycje w budynki publiczne (w tym remonty) w ramach różnych interwencji. Niestety, plan nadal obejmuje wsparcie, choć ograniczone, dla kotłowni na gaz ziemny²⁶. Zgodnie z najnowszymi informacjami, kwalifikowalność kotłowni na gaz ziemny dotyczy pierwotnego planu odbudowy, a nie samego rozdziału REPowerEU.

²⁴ Marek Grzegorzczak, [Latvia cancels Skulte LNG project, but the Baltic reliance on gas persists](#), Emerging Europe, 19 kwietnia 2023 r.

²⁵ CEE Bankwatch Network, [Transalpine oil pipeline expansion: REPowerEU funds must not swell the coffers of energy crisis profiteers](#), CEE Bankwatch Network, 19 kwietnia 2023 r.

²⁶ CEE Bankwatch Network, [Slovakia's REPowerEU chapter is delivering, but focus needs to shift from big business to social organisations](#), CEE Bankwatch Network, czerwiec 2023.

Sekcja 2: Dlaczego fundusze publiczne UE nie mogą dalej subsydiować braży gazowej?

Boom na odnawialne źródła energii w UE w 2022 r.

W 2022 r. energia wiatrowa i słoneczna stanowiły rekordową, piątą część produkcji energii elektrycznej w UE, osiągając łącznie 22 procent, po raz pierwszy wyprzedzając gaz ziemny (20 procent) i pozostając przed węglem (16 procent)²⁷. Według SolarPower Europe, w 2022 r. w UE zainstalowano 41,4 gigawatów (GW) energii słonecznej, co stanowi wzrost o 47% w porównaniu z 2021 r. (28,1 GW)^{28,29}. Ponadto moc elektrowni słonecznych w UE wzrosła o 25 procent w ciągu jednego roku, osiągając 208,9 GW. Roczne statystyki WindEurope pokazują, że UE dodała 16 GW nowej mocy elektrowni wiatrowych w 2022 r., co stanowi wzrost o 40 procent w porównaniu z 2021 r.³⁰.

Według najnowszej analizy z rynku energii, opublikowanej przez Międzynarodową Agencję Energetyczną (MAE) w czerwcu 2023 r., ten „bezprecedensowy wzrost jest napędzany przez rosnące wsparcie polityczne, rosnące obawy o bezpieczeństwo energetyczne i poprawę konkurencyjności w stosunku do alternatywnych paliw kopalnych”³¹. W aktualizacji stwierdzono, że rozwój energii odnawialnej w Europie od 2021 r. złagodził niektóre skutki gospodarcze kryzysu energetycznego, a konsumenci energii elektrycznej w UE zaoszczędzili szacunkowo 100 mld euro dzięki nowo zainstalowanej mocy fotowoltaicznej i wiatrowej w UE w latach 2021-2023. Zgodnie z publikacją MAE, „przewidywany rozwój energii odnawialnej, takiej jak czysta energia elektryczna, kotły bioenergetyczne, pompy ciepła oraz technologie słonecznej energii cieplnej i geotermalnej, może zastąpić prawie 8 mld m³ zużycia gazu związanego z budynkami w UE rocznie w 2023 r. i ponad 17 mld m³ w 2024 r.”.

Nawet w krajach, których systemy energetyczne są głównie nastawione na ochronę przemysłu paliw kopalnych, nastąpiły znaczące zmiany strukturalne. W 2022 r. w Polsce zainstalowano 4,9 GW energii słonecznej, co stanowi 29-procentowy wzrost rok do roku, napędzany w szczególności przez instalacje domowe³². Polska doświadczyła również boomu w zakresie instalacji pomp ciepła. Łącznie w 2022 roku w Polsce sprzedano ponad 203 tys. pomp ciepła wszystkich typów. To tylko o 33 tys. sztuk mniej niż w Niemczech, które mają ponad dwukrotnie większą populację³³.

²⁷ Dave Jones, [European Electricity Review 2023](#), Ember, 31 stycznia 2023 r.

²⁸ SolarPower Europe, [New report reveals EU solar power soars by almost 50% in 2022](#), SolarPower Europe, 19 grudnia 2022 r.

²⁹ Według SolarPower Europe, 41,4 GW to moc wystarczająca do zasilania 12,4 miliona europejskich domów. Stanowi to również równowartość 4,45 mld m³ gazu, czyli 102 tankowców LNG.

³⁰ Enerdata, [Europe built 19 GW of new wind capacity in 2022, including 16 GW in the EU](#), Enerdata, 1 marca 2023 r.

³¹ Międzynarodowa Agencja Energetyczna, [Renewable Energy Market Update: Executive summary](#), Międzynarodowa Agencja Energetyczna, czerwiec 2023 r.

³² Daniel Tilles, [Poland has installed third most solar capacity in EU this year](#), Notes from Poland, 20 grudnia 2022 r.

³³ Alicja Ptak, [Heat pumps boom in Poland, Europe's fastest growing market Europe](#), Notes from Poland, 28 kwietnia 2023 r.

Gwałtowny spadek zużycia gazu w ciągu zaledwie jednego roku

Według Eurostatu zużycie gazu w całej UE spadło o 19 procent w 2022 roku. Wyniki z północnego regionu UE są jeszcze bardziej imponujące. Kraje bałtyckie i Finlandia, które były prawie całkowicie zależne od importu rosyjskiego gazu, zmniejszyły zużycie gazu o 40 procent w 2022 roku³⁴.

W maju 2023 r. rząd Łotwy podjął decyzję o wycofaniu wsparcia dla nowego terminalu LNG, kierując się analizą Ministerstwa Klimatu, w której stwierdzono, że nie ma ekonomicznego uzasadnienia dla nowego terminalu w regionie³⁵. W Estonii budowa nabrzeża portowego dla LNG w Paldiski, zaprojektowanego tak, aby pomieścić tankowiec FSRU, została zakończona w październiku 2022 r., ale nie została jeszcze oddana do użytku.

Modelowanie pokazuje, że zużycie gazu w UE może spaść o połowę do 2030 r.

Analiza niemieckiego think tanku Agora Energiewende z maja 2023 roku pokazuje, że zużycie gazu ziemnego w Europie może zostać zmniejszone o połowę do 2030 roku i spaść do zera do 2050 roku³⁶. Według raportu jest to możliwe przy jednoczesnym utrzymaniu obecnego poziomu produkcji przemysłowej i pełnym zapewnieniu bezpieczeństwa dostaw, bez radykalnych zmian zachowań. Wycofanie wymaga szybkiego wzrostu efektywności energetycznej i energii odnawialnej, a także elektryfikacji w sektorze budynków i przemyśle.

Opracowana przez Agorę ścieżka wyjścia UE z gazu przewiduje gwałtowny spadek importu tego paliwa za pośrednictwem gazociągów i terminali LNG do 2040 r., z całkowitym wycofaniem do 2045 roku. Redukcja ta zostałaby tylko częściowo zrekompensowana przez import pochodnych wodoru, co pozwoliłoby na zmianę przeznaczenia infrastruktury dostaw LNG.

Podobnie, raport think tanku E3G pokazuje, że wdrożenie pakietu legislacyjnego REPowerEU w połączeniu z wcześniej przyjętym Europejskim Prawem Klimatycznym może doprowadzić do 52-procentowej redukcji zapotrzebowania na gaz w całej UE do 2030 roku³⁷.

Koncerny paliwowe osiągnęły rekordowe zyski w 2022 r.

Podczas gdy globalny kryzys energetyczny i gwałtownie rosnąca inflacja doprowadziły wiele rodzin do ubóstwa i nadwyrężyły budżety państw UE, to dla innych, zwłaszcza opresyjnych państw naftowych i gazowych oraz dużych firm paliwowych stanowiły one prawdziwą gratkę. W przypadku Rosji wzrost cen ropy i gazu w dłuższym okresie w 2022 r. pozwolił jej zrównoważyć znaczny spadek wolumenu eksportu po marcu 2022 roku. Wykorzystując te dochody z ropy i gazu, Rosja była w stanie utrzymać finansowanie trwającej wojny w Ukrainie.

Firmy naftowe i gazowe odnotowały ogromny wzrost zysków w 2022 r. w porównaniu z 2021 r. Pięć największych światowych koncernów naftowych i gazowych – Exxon, Chevron, Shell, BP i TotalEnergies -

³⁴ Brendan A'Hearn, [Baltic gas consumption down by 40pc in 2022](#), Argus Media, 7 lutego 2023 r.

³⁵ Marek Grzegorzczak, [Latvia cancels Skulte LNG project, but the Baltic reliance on gas persists](#), Emerging Europe, 19 kwietnia 2023 r.

³⁶ Agora Energiewende, [Breaking free from fossil gas: A new path to a climate-neutral Europe](#), Agora Energiewende, maj 2023 r.

³⁷ Rheanna Johnston, Matthew Jones, Lisa Fischer, Raphael Hanoteaux, [Are we on track? Repowering towards EU gas demand reduction](#), E3G, październik 2022.

zarobiło łącznie 200 miliardów dolarów w 2022 roku³⁸. Te bonusowe zyski zostały w większości przekazane akcjonariuszom w formie dywidend oraz skierowane na nowe inwestycje w ropę i gaz, które jeszcze bardziej zwiększą emisję gazów cieplarnianych. Niestety, niewielka lub żadna część tych pieniędzy nie została zwrócona podatnikom ani ponownie zainwestowana w celu wsparcia transformacji energetycznej³⁹. Po rekordowym 2022 roku niektóre z tych firm zmniejszyły swoje dotychczasowe cele klimatyczne i podwoiły udział paliw kopalnych⁴⁰.

Podobnie sytuacja wygląda w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Większość regionalnych firm energetycznych zajmujących się ropą i gazem odnotowała w 2022 r. rekordowe zyski. Rumuński operator systemu przesyłu gazu Transgaz podwoił swoje zyski netto w 2022 r. do 75 mln euro⁴¹. Podobnie, rumuńska państwowa spółka gazowa Romgaz ogłosiła, że jej zyski netto wzrosły o 33% w 2022 r. do 500 mln euro⁴². Bulgartransgaz, bułgarski operator systemu przesyłowego gazu, poinformował, że jego zyski wzrosły ponad dwukrotnie do 145 mln euro w 2022 r. w porównaniu z rokiem poprzednim⁴³. Jego spółka macierzysta, państwowy Bulgarian Energy Holding (BEH), do którego należy Bulgargaz, największy dystrybutor gazu ziemnego w Bułgarii, odnotowała zysk netto w wysokości 298 mln euro w 2022 r. w porównaniu do 164 mln euro w 2021 r.^{44,45,46}. Polski państwowy holding energetyczny Orlen podwoił swoje zyski w porównaniu z 2021 r., odnotowując zyski w wysokości 4,5 mld euro w 2022 r.⁴⁷ Grupa NET4GAS, główny operator systemu przesyłowego w Czechach, odnotowała 376 mln euro zysku operacyjnego w 2022 r., co oznacza wzrost o 38% rok do roku^{48,49}. Podobnie zyski chorwackiego operatora systemu przesyłowego Plinacro niemal podwoiły się do 15 mln euro w 2022 r. w porównaniu z 8,5 mln euro w 2011 r.⁵⁰ Na Węgrzech Grupa MVM, spółka energetyczna, która jest właścicielem kilku elektrowni i monopolistą w zakresie produkcji, dystrybucji i sprzedaży energii elektrycznej, odnotowała znaczny wzrost w 2022 roku. Osiągnęła zysk przed odliczeniem odsetek, podatków, amortyzacji (EBITDA) w wysokości 1,22 mld euro w 2022 r.⁵¹, w porównaniu z 700 mln euro w 2021 r.⁵² Dane dotyczące operatorów systemów przesyłowych w Polsce (Gaz-System) i na Węgrzech (FGSZ) są niedostępne, ponieważ nie opublikowali oni jeszcze swoich sprawozdań finansowych za 2022 r.

³⁸ Oliver Milman, *'Monster profits' for energy giants reveal a self-destructive fossil fuel resurgence*, The Guardian, 9 lutego 2023 r.

³⁹ Według Międzynarodowej Agencji Energetycznej, inwestycje w czystą energię dokonywane przez firmy naftowe i gazowe wyniosły około 1 procent ich wydatków kapitałowych w 2020 roku, a odsetek ten prawdopodobnie osiągnął niewiele ponad 4 procent w całym 2022 roku.

⁴⁰ Evan Halper, Aaron Gregg, *BP dials back climate pledge amid soaring oil profits*, Washington Post, 7 lutego 2023 r.

⁴¹ Razvan Timpeşcu, *Romania's Transgaz doubles net profit in 2022*, SeeNews, 1 marca 2023 r.

⁴² Iulian Ernst, *Romgaz reports 33% higher profit in 2022 despite slower growth in Q4*, Romania-Insider.com, 2 marca 2023 r.

⁴³ Tanya Ivanova, *Bulgartransgaz triples 9-mo net profit*, SeeNews, 25 listopada 2022 r.

⁴⁴ Ivaylo Stanchev, *Къде се изпари милиардната печалба на БЕХ*, Capital, 27 czerwca 2023 r.

⁴⁵ Bulgarian Energy Holding, *Годишен индивидуален доклад за дейността, Декларация за корпоративно управление, Доклад на независимите одитори, Годишен индивидуален финансов отчет*, Bulgarian Energy Holding, 31 grudnia 2022 r.

⁴⁶ Serbia Energy, *Bulgaria. BEH recorded a net profit in the amount of 1.12 billion euros in H1 2022*, Serbia Energy, 9 września 2022 r.

⁴⁷ Enerdata, *Polish energy group PKN Orlen doubled its profit in 2022*, Enerdata, 27 lutego 2023 r.

⁴⁸ Grupa NET4GAS, *NET4GAS Group Consolidated Annual Report 2021*, Grupa NET4GAS, 2 marca 2022 r.

⁴⁹ Grupa NET4GAS, *NET4GAS Group Consolidated Annual Report 2022*, Grupa NET4GAS, 24 lutego 2023 r.

⁵⁰ PLINACRO d.o.o., *Godišnje izvješće o stanju društva za 2022. godinu*, PLINACRO d.o.o., kwiecień 2023.

⁵¹ MVM Group, *2022 Financial Results. Investor Update Call*, MVM Group, maj 2023 r.

⁵² ProfitLine, *Jelentősen nőtt az MVM árbevétele tavaly*, ProfitLine, 30 kwietnia 2022 r.

Tabela 2. Zyski odnotowane przez spółki gazowe w Europie Środkowo-Wschodniej w 2022 r.

Nazwa firmy	Kraj	Zyski w 2021 r. (w mln euro)	Zyski w 2022 r. (w mln euro)	Zmiana (w %)
Transgaz	Rumunia	37.7	74.8	97
Romgaz	Rumunia	383	500	33
Bulgartransgaz	Bułgaria	72	145	104.4
Bułgarski Holding Energetyczny	Bułgaria	164	298	81.4
PKN Orlen	Polska	2400	4500	88
NET4GAS	Czechy	268	376	38
Plinacro	Chorwacja	8.5	15	76
MVM Group	Węgry	700 (EBITDA)	1220 (EBITDA)	74

Dotowanie gazu ziemnego utrudnia transformację energetyczną

UE zapłaciła wysoką cenę za swoją zależność od importu rosyjskiego gazu. Według brukselskiego think tanku Bruegel, od września 2021 r. do stycznia 2023 r. państwa członkowskie UE przeznaczyły prawie 650 mld euro na ochronę konsumentów przed gwałtownie rosnącymi kosztami⁵³. Choć te działania rządowe były niezbędne do ochrony konsumentów, sztucznie utrzymywały one również konkurencyjność paliw kopalnych, hamując niezbędną transformację energetyczną. Według Międzynarodowej Agencji Energetycznej takie działania osłabiają zachęty dla konsumentów do oszczędzania lub przechodzenia na alternatywne źródła energii i pochłaniają fundusze publiczne, które mogłyby zostać wydane w innych obszarach, w tym na przejście na czystą energię. MAE poinformowała, że zeszłoroczne rekordowe subsydia były dwukrotnie wyższe od globalnego poziomu z 2021 r., który i tak był już pięciokrotnie wyższy od poziomu z 2020 r.⁵⁴.

Oceny ENTSOG tradycyjnie zawyżają zapotrzebowanie na gaz i potrzeby systemu w UE

Ocena ENTSOG zakładała scenariusz *business-as-usual* bez uwzględnienia oczekiwanego znacznego spadku zużycia gazu. Ocena, która jest zawarta w załącznikach do planu REPowerEU, ocenia potencjał

⁵³ Giovanni Sgaravatti, Simone Tagliapietra, Cecilia Trasi, Georg Zachmann, *National fiscal policy responses to the energy crisis*, Bruegel, 26 czerwca 2023 r.

⁵⁴ Toru Muta, Musa Erdogan, *The global energy crisis pushed fossil fuel consumption subsidies to an all-time high in 2022*, Międzynarodowa Agencja Energii, 16 lutego 2023 r.

wąskich gardel infrastrukturalnych w europejskiej sieci gazowej w przypadku zatrzymania przepływu rosyjskiego gazu do Europy. Ocena uwzględnia dwa scenariusze popytu: obecny popyt i popyt w 2030 roku.

Zakładając pełne wdrożenie propozycji pakietu *Fit for 55*, scenariusz popytu na 2030 r. przewiduje 27-procentową redukcję zapotrzebowania na gaz w porównaniu z obecnymi poziomami, uzupełnioną o oczekiwany dalszy spadek po wdrożeniu planu REPowerEU. Scenariusz ten uwzględnia również różne poziomy rozwoju infrastruktury⁵⁵. W ocenie ENTSOG nie uwzględniono jednak możliwości zmniejszenia zużycia gazu, choćby 19-procentowego spadku zużycia gazu w 2022 roku.

Za późno na gaz

Uruchomienie nowych projektów związanych z gazem ziemnym zajmuje dużo czasu. Nawet jeśli zostałyby one zatwierdzone dzisiaj, jest mało prawdopodobne, aby większość z nich została uruchomiona przed 2026 rokiem. Według Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki (ACER), średni czas potrzebny na proces wydawania pozwoleń i budowę nowego gazociągu w UE wynosi 7 lat, z czego 3,5 roku poświęcone jest na samą budowę. Biorąc pod uwagę ten czas, trudno jest argumentować, że niektóre z tych projektów są niezbędne dla 'natychmiastowego bezpieczeństwa dostaw'.

Ponadto, gdyby większość z tych projektów miała zostać zbudowana dzisiaj, prawdopodobnie działałyby one przez następne 30 do 40 lat, znacznie dłużej niż do momentu, w którym Europa musi całkowicie wycofać się z wykorzystania paliw kopalnych. Pomysł 'gotowości na wodór' infrastruktury gazowej w niewielkim stopniu wzmacnia argumenty przemawiające za realizacją tych projektów. Podczas gdy niektóre części infrastruktury mogą być przystosowane do transportu wodoru, dostępność i powszechne zastosowanie 'zielonego' wodoru odnawialnego są nadal niepewne. W rzeczywistości najbardziej realistyczne szacunki wskazują, że wodór odnawialny może być w stanie zastąpić gaz tylko w określonych zastosowaniach.

Sekcja 3: Wnioski i rekomendacje

Wnioski

Państwa członkowskie UE poczyniły znaczne postępy w wycofywaniu rosyjskiego gazu ziemnego, zmniejszając jego zużycie o prawie 20 procent w 2022 roku. Osiągnięcie to pokazuje, że zastąpienie gazu jest wykonalne poprzez aktywne promowanie wdrażania odnawialnych źródeł energii, wykorzystania pomp ciepła i poprawy efektywności energetycznej w różnych sektorach. Pomyślnie wdrożenie działań nakreślonych w planie REPowerEU może doprowadzić do dalszego spadku zużycia gazu w UE do 2030 roku. Oceny ekspertów wskazują, że jeśli zostaną podjęte właściwe kroki, zużycie gazu ziemnego w UE może gwałtownie spaść i potencjalnie zmniejszyć się o połowę do końca dekady.

Niestety, niektóre państwa członkowskie nie zdały sobie jeszcze sprawy, że ich dalsza zależność od importu gazu ziemnego to ślepa uliczka. Według naszych informacji, cztery kraje regionu Europy Środkowo-Wschodniej planują wykorzystać co najmniej 1,5 mld euro pożyczek unijnych na budowę nowych terminali LNG i gazociągów.

⁵⁵ Komisja Europejska, [Załączniki do Komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Plan REPowerEU](#), załącznik 3, Eur-Lex, 18 maja 2022 r.

Pieniądze te zasila i tak już napęczniałe kasy firm naftowych i gazowych, które będą właścicielami i operatorami tych projektów. Firm, które już odnotowały rekordowe zyski podczas kryzysu energetycznego w 2022 roku. Ponadto państwa członkowskie dokonały już znacznych alokacji na rzecz przemysłu naftowego i gazowego podczas kryzysu energetycznego w 2022 r., subsydując koszty energii ponoszone przez konsumentów.

„Lista życzeń” ENTSOE dotycząca projektów zawartych w planie REPowerEU jest nieaktualna. Jeśli projekty te zostaną zrealizowane, doprowadzą do nadwyżki zdolności importowych gazu i marnotrawstwa środków publicznych, które w przeciwnym razie mogłyby zostać zainwestowane w zrównoważone projekty promujące transformację w kierunku czystej energii. Nie zapominajmy, że lista ta została przygotowana przez przemysł gazowy dla jego własnych bezpośrednich korzyści. Nie uwzględniono w niej potencjału spadku zużycia gazu, który został już osiągnięty po opublikowaniu planu REPowerEU, ani możliwości dalszego zmniejszenia tego zużycia w UE, o połowę do 2030 roku.

Zapewnienie wsparcia finansowego dla przemysłu naftowego i gazowego stwarza znaczne ryzyko ‘pułapki gazowej’ lub wytworzenia tzw. osieroconych aktywów, w zależności od tego, czy państwa członkowskie postrzegają to wsparcie finansowe dla nowych gazociągów i terminali LNG jako zachętę do zwiększenia zużycia gazu. Niestety, scenariusz ten jest już realizowany w niektórych krajach Europy Środkowo-Wschodniej, takich jak Polska i Rumunia, gdzie inne źródła finansowania UE są wykorzystywane do budowy nowych elektrowni gazowych.

System finansowania UE nie został jeszcze zrewidowany w związku odcięciem dostaw rosyjskiego gazu, wykorzystywanego przez Moskwę wobec Zachodu jako ekonomiczna broń. Niestety, większość istniejących mechanizmów finansowania UE nadal zezwala na pewien rodzaj wsparcia finansowego dla nowych projektów gazowych po stronie popytu. Obejmuje to wsparcie dla elektrowni gazowych i systemów ogrzewania budynków mieszkalnych, które opierają się na gazie ziemnym.

Rekomendacje

Istotne jest, aby państwa członkowskie nie wnioskowały o wsparcie finansowe z planu REPowerEU dla projektów związanych z paliwami kopalnymi. Ale równie ważne jest, aby Komisja Europejska odrzuciła wszelkie takie wnioski. Jeśli firmy naftowe i gazowe chcą kontynuować swoje zanieczyszczające środowisko projekty, powinny same ponieść ciężar finansowy, zamiast polegać na dostępie do pieniędzy publicznych w formie pożyczek REPowerEU, które ostatecznie będą musiały zostać spłacone przez podatników.

Niezwykle ważne jest, aby istniejący system finansowania UE został zmieniony w celu wyeliminowania kwalifikowalności projektów gazowych, zarówno po stronie podaży, jak i popytu. Zapewniłoby to, że fundusze publiczne UE na energię są kierowane wyłącznie na niezbędne inwestycje, które ułatwiają szybkie i powszechne wdrażanie odnawialnych źródeł energii i zwiększanie efektywności energetycznej.

Nadszedł czas, aby rozpocząć planowanie przyspieszonej likwidacji istniejących zasobów gazu ziemnego zarówno na poziomie UE, jak i krajowym. Równoległe kluczowe jest, aby unijne i krajowe organy regulacyjne dokładnie oceniły adekwatność istniejącej i planowanej infrastruktury dostaw LNG, a także powiązanych z nimi umów na dostawy, szczególnie w kontekście realizacji celów UE w zakresie klimatu i bezpieczeństwa dostaw oraz unikania uzależnienia od gazu ziemnego w długiej perspektywie czasowej.